

POCHWYCIĆ (86) *vb pf*

o jasne. ◇ *W temacie praet*: -ił(-) (45), -eł-, -el- (2); -el- *MycPrz*; -ił- : -eł- *KrowObr* (1:1).

inf pochwycić (9). ◇ *fut 3 sg* pochwyci (9). ◇ *3 pl* pochwycą (3). ◇ *praet 3 sg m* pochwycił (25). *f* pochwyciła (3). ◇ *3 pl m pers* pochwycili (14). *subst* pochwyciły, pochwyci(e)ły (2). ◇ *con 1 sg m* pochwyciłbych (1). ◇ *3 sg m by* pochwycił (1). ◇ *3 pl m pers by* pochwyci(e)li (1). ◇ *part praet act* pochwyciwszy (18).

Sł stp, Cn notuje, *Linde* także *XVIII w.*

1. *Złapać, ująć, chwycić* (zwłaszcza w ręce); *arripere Vulg, Mącz, PolAnt, Cn; prehendere PolAnt, Cn; adsumere, tenere Vulg; accipere, intercipere Mącz; apprehendere, corripere Cn* (38) :

pochwycić czego (1): A oni dopiro pochwycili kámienia/ áby myotháli nań [*na Jezusa*]. *RejPos* 84.

pochwycić kogo, co (31): Pan nátychmiałt kiy pochwycił/ Vbogiego ołá vbił *BierEz* M4v, C2; a dlá tego niewierni żydowie za tymi fłowy/ pochwyciwłfy po wtore kámienié/ chcieli go [*Jezusa*] vkamionowatz *OpecŻyw* 65v, 107, 139, 152v; *WróbŻołt* 136/9; *KrowObr* 224; Y pochwyciwłfy obudwu wołu/ zrąbał ie w kęfy *Leop* 1.Reg 11/7, *Iudic* 9/48, 4.Reg 3/27; *RejFig* Cc7; *RejZwierz* 18; *BibRadz* 2.Mach 4/41; Pochwycił Saul rohátynę/ którą zówzdy przy łobie miewał/ chcąc vderzyć Ionátę *BielKron* 66, 43, 52, 384v, 457; *RejZwierc* 264v; *BudBib* Ps 136/9, *Ier* 6/23; Lecz oná [*pani*] pochwyciwłfy podnożek nog fwych/ cífnęła nań [*na woźnicę*]/ rofkázuiąc áby przez ciáło Oycá iey koniecznie iechał *Phil* O4; *LatHar* 579. *Cf* *pochwycić kogo za co; kogo czym; Zwrot*.

pochwycić kogo za co (5): *BierEz* I; A w tym iedna niewiáłtá [...] vderzyłá go [*młodzieńca*] s tyłu kiiem áz padł y zdechl/ drugie pochwyciły go zá nogi y wewlekły ná gorę *BielKron* 448, 324v; *Inter manus accipere aliquem, Za barki kogo pochwycić Mącz* 209a; *Więc łtárfzy fyn pochwycił Przeorá zá bárki KlonWor* 71.

pochwycić kogo czym (1): bo [*elefant*] ták gniewliwy iest/ ktemu prętki/ iż trąbą którą ma przed łobą dlugą/ pochwyci człowieká/ wzgorę im ciśnie *BielKron* 452.

W charakterystycznych połączeniach: pochwycić kamienia; pochwycić baranka, biskupa, chorągiew, czeluść [= szczękę], człowieka, dzieci (dziatki) (3), drzewce, kamienie (3), kij, łuk, mecherzynę, miednicę, opokę, płat, podnożek, powrozy, rękę, rohátynę (2), siekierę, syna, tarcz, wołu; pochwycić za barki (2), za goleni, za łeb, za nogi.

Zwrot: »pochwycić [kogo] w pas« (1): *Sublimem medium arripere et capite primum in terram statuerem, Pochwyciłbych cie w pás á wyniosłbych cie ná gorę/ nogámibych cie wzgorę poštáwił. Mącz* 412c.

Przen [kogo] (1) : Bolesći piekielne ogárnęły mię pochwyciely mię sídlá łmierci. *KrowObr* 238.

a. *Zabrać komus lub skądś; harpagare, surripere Cn* (5) :

pochwycić kogo, co (4): A on [*pan młody*] łukniey łzánuię/ więc fiodło wyciera/ A gdzyeby co pochwycić po kącich pozyera. *RejWiz* 90; *Turcy pochwycili zábitego Ferybálzę BielKron* 248v, 54v. *Cf* *Ze zdaniem dopełnieniowym*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *Intercipere aliquid alicui, Pochwycić/ co drugi miał wziąć. Mącz* 36d.

Przen: Kupić ubiegając innych [ze zdaniem dopełnieniowym] (1) : Drudzy płaczą czo łie nie mogą kęfá chlebá doćifnąć łobie kupić/ áno łzáfárze iefzcze przed łwitániem w bronach łtoią/ co kto przyniełie to pochwyćá/ á potym pieką/ wárzą/ ták iż ledwe y pśi onych zbytkow doiadáią. *RejZwierc* 59v.

2. Porwać siłą, przemocą; rapere *Vulg, Cn*; *inicere manum, suscipere* *Vulg*; *abripere, proripere* *Mącz*; *arripere, corripere* *Cn* [w tym: kogo, co (żywotne) (45)] (48) : Abripio, Precz porwáć/ precz pochwyćić/ oderwáć. *Mącz* 346a, 346b.

a. Pojmać (30) : łpodobáła łie była [*Leda*] łowifzowi trzeciemu/ á gdy trudny przyłtęp miał do niey/ przemienił łie w łábęciá/ poczłá łpiewáć áby iá do łiebie przyłudził/ á gdy przyszła pochwyćić iá *BielKron* 21v; Pochwyćili go [*Daniela*] á przywiedli przed krolá á ofkárzyli/ iż przełtąpił ich włtawę. *BielKron* 111; pochwyćili go [*króla Przemysława*] ná Koń chcąc go żywo doniełć/ ále rychłó wmarł *BielKron* 368, 57v, 94v, 97v, 111 [2 r.], 120 (15); *Mącz* 346d; *RejAp* 164v; A gdy był połszod rzeki/ tedy wilk przybieżawłszy pochwyćiwłszy ono dziećię ktore był przeniołł: y wćiekł znim do łálá. *HistRzym* 29; Y nápełniło łię miáłto włzytko zámiełzánia: y porwáli łię iednomyłłnie do theátru pochwyćiwłszy Gáiá y Aryłtárchá Mácedończyki towarzysze Páwłowe. *BudNT Act* 19/29; *StryjKron* 472; *WujNT Act* 21/27.

W porównaniach (2): To pienie iefł otim iako pan łefus miał łie modlić bogu otczu łwemu [...]. Takieź [...] iako łie teź miał modlić za łwe złoczyńce/ Abo iako teź mieligo pochwyćić iako łew okrutny. *WróbZółt* E5v, 16/7.

W charakterystycznym połączeniu: gwałtem pochwyćić (2).

Przen (7) : Roźumieycie to wy ktorzy pana boga zápamiętawacie [!] by was kiedy pńdko niepochwyćić/ á niebyłby ktoby wyrwał. *WróbZółt* 49/22, Q5v; *MycPrz* I [A3]v; Szátan człowieczeństwo Páná Chriłtufowe, wedle X.K. pochwyćić y požárl. *CzechEp* 149 marg, 149 [2 r.].

Zwrot: »za łwego włásnego pochwyćić« (1): gdyż káżdá godzinká iákoźkolwiek nam/ á zwłázcźá w nietrefney łprołności/ wplýnie/ iuź nie náłzá iefł/ iuź iá pan diabeł zá łwą włáfná pochwyćić/ á iłcie łie w niey ofobliwie kocha. *RejZwierc* 62v.

b. Spędzić z zajmowanego miejsca, unieść w powietrze (o siłach przyrody i siłach nadprzyrodzonych) (10) : *RejWiz* 14; we wtorek włtał wielki wiátr/ dełzcz y łyłkánie/ ták iż wiele namiotow Purlkich pochwyćić. *BielKron* 383v; Tedy náwáłności tę łodkę pochwyćiwłszy trzeciego dnia v iednego miáłthá ktchore zowá Efez ná brzegu iá postáwiły. *HistRzym* 16v; Heliałzá łłtápiwłszy s powietrza woz ognifły/ gwałtownie pochwyćić *RejPos* 135v; *RejZwierc* 125, 146, 159; *KlonFlis* H4.

W porównaniu (1): Boże racz zámiełłáć myłli ich/ áby łie záburzyli/ iáko plewy gdy ie wicher pochwyćić *RejPs* 124.

W charakterystycznych połączeniach: gwałtownie pochwyćić, w lot.

Przen (1) : Gdy będziefł wołáć/ niech wybáwiá cię zgráie twoie/ lecz włzytkie one poniełie wiátr pochwyćić proźność [et omnes eos tollet ventus, tollet vanitas] *BudBib Is* 57/13.

c. Porwać w szpony (o zwierzęciu) (6) : Orzeł z gory náń [*na kura*] łie łpułcił: Pochwyćiwłszy precz z nim lećiał/ On v niego w nogách łkrzecźáł. *BierEz* K4v; Orzeł hnet tákó wczynił/ Zołwiowi łkorupy złomił. Tego wroná pilná była/ Mięfo pierwey pochwyćić. *BierEz* M4, H; *RejWiz* 65v; *RejZwierc*

116; tedy lew wybieżawłszy z lálá y pochwycił mię ále páłtyrze wydárli mie z pałzczeńk iego *HistRzym* 131v.

3. [*Przyswoić sobie, zrozumieć, nauczyć się [co]*: Iże to połpolitha bywa/ że ludzie s przodku gorąco pochwyca rzecz dobrą y wiarę Krześciáńfką/ ále zá czáfem dálłzym [...] częłto przychodzą do oziębłóści. *GilPos* 53.]

Synonimy: 1. *poimać, pojąć, porwać, ująć, ułapić*; 2. *poimać, pojąć, porwać, uprowadzić*, 3. *pojąć, porozumieć, zrozumieć*.

Formacje współrdzenne cf CHWATAĆ.

Cf **POCHYCIĆ, POCHWYCENIE, POCHWYCONY**

EW, SBu